

Мотиви към проект на Наредба за единните изисквания за коригирането на застрахователната премия, в зависимост от поведението на водача на моторното превозно средство, покрито от застрахователен договор за задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, по чл. 490, ал. 5 от Кодекса за застраховането (система „бонус-малус“).

С оглед големия брой пътнотранспортни произшествия, които са довели до висок брой смъртни случаи, както и множество ранени лица, в следствие на пътни нарушения, извършени с моторни превозни средства, бяха заложени мерки за ограничаване на тези тенденции. Така с приемането на Кодекса за застраховането и влизането му в сила на 01.01.2016 г., в чл. 490, ал. 5 бе предвидено, че застрахователната премия по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите се коригира от застрахователя съгласно единни изисквания за коригиране на застрахователната премия в зависимост от поведението на водача при движение по пътищата и/или причинените щети (система "бонус-малус"). Единните изисквания, както и редът и условията за тяхното прилагане се определят със съвместна наредба на комисията, министъра на вътрешните работи и министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията, като при изработването ѝ се взема предвид и становището на Гаранционния фонд.

При преглед на статистиката за 2016 г. и 2017 г. се наблюдава изключително висок брой пътнотранспортните произшествия и пътни нарушения, направени от водачите на моторни превозни средства. Така за 2016 г. и 2017 г. общо броят на убитите в следствие на ПТП е 717 души, а броят на ранените лица за същия период е 9 554.

Висок е и общият брой на установените нарушения при управление на МПС за същия период – 634 123, като над 60 % от тях са за превишена скорост – нарушението, което също така е и довело до най-висока смъртност по пътищата на Република България.

С оглед на тази статистика и възможността, предвидена в чл. 490, ал. 5 от Кодекса за застраховането, бяха предприети стъпки за изготвянето на проект на наредба по система „бонус-малус“. Нейната основна цел е да бъде създадена система за коригиране на застрахователната премия по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, като начин за стимулиране на водачите на МПС да бъдат внимателни при управлението на МПС. Системата ги стимулира, тъй като ако през съответния референтен период водачът не причинил пътнотранспортни произшествия и пътни нарушения, застрахователната му премия ще бъде намалена, с оглед на това, че лицето е съвестен водач. Съответно за водачите, които са причинили пътнотранспортни произшествия и/или имат пътни нарушения, застрахователната премия по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите ще бъде увеличена с оглед на това, че лицето е рисков водач и възможността за причиняване на пътнотранспортни произшествия е по-голяма. Съответно са налице мерки, които имат, както репресивен и превантивен характер към нарушителите, така и стимулиращ за останалите лица.

Предвидената система „бонус-малус“, която е предвидена с проекта на наредба, не е класическата, при която бонусът или съответно малусът се определя само на базата на причинени щети или злополуки, а е една изцяло нова система, в която освен посочените по-горе фактори, се взема предвид и поведението на водача при управление

на МПС. Този нов подход се налага с оглед на посочената по-горе статистика и тенденцията за увеличаване броя на нарушенията по пътищата в Република България, извършени от притежателите и лицата, управляващи моторни превозни средства.

Въвеждането на „бонус-малус“ системата на застрахователния пазар за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите започва през 1980 г., когато повечето европейски и азиатски страни са наказвали притежателите на застрахователни полици за произшествия с допълнителни такси и са възнаграждавали годините без нарушение на притежателите на полици чрез отстъпки от основната премия. При системата „бонус-малус“, която се предвижда с приемането на настоящата наредба обаче съответен клас по системата се определя на всеки собственик-физическо лице на МПС, регистрирано в Република България, независимо дали собственикът има правоспособност за управление на МПС, всяко МПС, регистрирано в Република България с изключение на МПС, собственост на държавата или общините, както и всяко физическо лице, което управлява МПС в Република България без да е собственик на МПС, регистрирано на територията на страната. По този начин се предотвратява „избягването“ от начисляване на малус чрез прехвърляне на моторните превозни средства на лица, които нямат правоспособност за управление на МПС.

Изработената система „бонус-малус“, която ще се прилага на територията на Република България се състои от общо 20 класа, като базовият клас (8) е равен на базовата застрахователна премия. Налице са седем класа за бонус (1-7) и дванадесет класа за малус (9-20). При въвеждането на системата всички лица, както и всяко МПС ще започне от базовия клас (8), като при изтичането на референтен период без инцидент, лицето или съответно МПС ще плаща по-ниска застрахователна премия, като от базовия клас (8) се придвижи към клас (7).

Скалата за определяне на бонус, съответно малус, в зависимост от поведението на водачите на МПС е посочена в Приложение № 1 „таблица за системата бонус-малус“ – коефициентите, свързани с класовете за бонус-малус коригирания на застрахователната премия“ към проекта на наредбата. Така съответно са предвидени следните класове за бонус-малус и коефициентът за тях, прилаган към застрахователната премия, изразен в проценти, както следва:

- Клас 1 – 75 %;
- Клас 2 – 76 %;
- Клас 3 – 77 %;
- Клас 4 – 78 %;
- Клас 5 – 79 %;
- Клас 6 – 80 %;
- Клас 7 – 90 %;
- Клас 8 – 100 % - базов клас;
- Клас 9 – 110 %;
- Клас 10 – 120 %;
- Клас 11 – 130 %;
- Клас 12 – 160 %;
- Клас 13 – 190 %;
- Клас 14 – 220 %;

- Клас 15 – 250 %;
- Клас 16 – 280 %;
- Клас 17 – 310 %;
- Клас 18 – 340 %;
- Клас 19 – 370 %;
- Клас 20 – 400 %.

Съответно за лицата или МПС, с които са извършени инциденти по смисъла проекта на наредба (причинили са вреди, за които е заплатено обезщетение от застраховател или са причинили административно нарушение или престъпление във връзка с движението по пътищата), в зависимост от тежестта на инцидента, на лицето, съответно на МПС ще бъде предвидена по-висока застрахователна премия след изтичането на референтния период като лицето, съответно МПС може да попадне както в клас 9, така и в клас 20 (най-висок малус), в зависимост от тежестта на инцидента. Класификацията на инцидентите и наказателните точки, на базата на която се определя в кой клас ще попадне лицето при изтичането на референтния период при сключването на застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, е разгледана в Приложение № 2 „Класификация на инцидентите и произтичащите от тях промени в класа бонус-малус“ към проекта на наредба. В представената таблица има общо 7 категории инциденти, като категория 1 е категорията с най-леките инциденти, като съответно с повишаването на категорията, се повишават и наказателните точки, които влияят на малуса на лицето/МПС и на това, с колко да бъде повишена застрахователната премия на лицето/за МПС по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите. Така, най-високата категория за инцидент е 7, за която са предвидени 19 наказателни точки, което означава, че при настъпил инцидент от категория 7, лицата, съответно МПС ще попадат в най-високия процент за малус (400 %), което означава, че лицето, съответно за автомобила ще бъде заплащана застрахователна премия по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в размер на 4 пъти началната базова премия по клас 8. Това обаче е напълно оправдано с оглед на инцидентите по клас 7, които носят 19 наказателни точки, където инцидент по тази категория са телесните повреди, причинени от умишлено ПТП по чл. 343, ал. 3, буква „б“ от НК, телесните повреди, причинени поради непредпазливост по чл. 343, ал. 1, буква „б“ от НК, ПТП извършени от лица в пияно състояние или след употреба на наркотични вещества или техни аналози, или деецът е избягал от местопроизшествието, или е управлявал без да има необходимата правоспособност, или на пешеходна пътека и е причинена смърт. При ПТП умишлено причиняване на смърт на едно или повече лица, както и други сходни случаи по смисъла на НК, са предвидени максимален брой наказателни точки (19). Съответно скалата е следната:

- Категория 1 – 1 наказателна точка;
- Категория 2 – 2 наказателни точки;
- Категория 3 – 3 наказателни точки;
- Категория 4 – 4 наказателни точки;
- Категория 5 – 7 наказателни точки;
- Категория 6 – 10 наказателни точки и
- Категория 7 – 19 наказателни точки.

В проекта на наредба са предвидени в чл. 7 особени правила за определяне на класа бонус-малус при прехвърляне на МПС, които имат за превантивен характер за лицата, които целят да избегнат прилагането на системата чрез систематично прехвърляне на собствеността върху моторните превозни средства, правила за придобиването на МПС чрез покупко-продажба, както и чрез оперативен лизинг.

В раздел III от проекта за наредба е предвиден и ред за прилагане на системата „бонус-малус“ и обмен на информация между заинтересованите лица, както и реда за събиране на данните от Министерство на вътрешните работи за целите на определяне на класа за бонус-малус, като информацията за лицата и МПС отново ще бъде събирана по познатия до сега начин, посочен в Наредба № 54 от 30.12.2016 г. за регистрите на Гаранционния фонд за обмена и защитата на информацията и за издаването и отчитането на задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането, като сега информацията от базите данни на Министерството на вътрешните работи ще бъде предоставяна в Гаранционния фонд, където ще се правят изчисленията за лицата и моторните превозни средства и класа за бонус-малус, който ще се прилага автоматично спрямо базовата премия, определена от застрахователя.

В чл. 12 от проекта на наредба е предвиден и реда за уреждане на спорове във връзка с определяне на класа бонус-малус, което дава възможност на лицата да оспорят класа, предвиден от системата, като лицата ще имат право да поискат от Гаранционния фонд справка за данните, въз основа на които класът за бонус-малус е бил определен и за техния източник, а когато оправомощеното лице не е съгласно с информацията, то има право да отправи искане към МВР за извършване на поправка в автоматизираната информационна система относно административно-наказателната дейност.

С проекта на наредба се цели създаването на механизъм, който да доведе до по-справедливо разпределение на застрахователната премия между лицата, които сключват застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, като лицата, които имат безрисково поведение ще бъдат стимулирани за сметка на лицата с рисково поведение. Заедно с това се цели да се гарантира финансовата стабилност на системата, като режимът нито да води до събиране на по-високи средни премии от пазара, нито да способства за намаляване на тези средни премии, с което да се застраши платежоспособността на застрахователния пазар като цяло. Крайната и най-съществена цел е да се създадат условия за намаляване на пътнотранспортни произшествия и особено на тежките от тях, които водят до загуба на човешки живот или трайно инвалидизиране и по този начин да бъдат предотвратени както лични страдания на жертвите на такива произшествия и техните близки, така и да бъдат ограничени вредите за държавата и обществото.